

Literatuurlijst

ACB Kenniscentrum (2009/2010). *Nieuwe Nederlanders, Nieuwe Zorg*. Boek (2009) en factsheet (2010). www.abckenniscentrum.nl.

Actiz (2010). *De ontdekkingsreis. 25 jaar interculturele ouderenzorg in Nederland*. Utrecht: ActiZ en Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen – Zorg.

Bohlmeijer, Ernst, Mies Lausanne, Gerben Westerhof (2007). *De betekenis van levensverhalen. Theoretische beschouwingen en toepassingen in onderzoek en praktijk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Bolderheij, Fenna, Ellen Kok (2004). *Kleurrijke ontmoetingen. Oudere migranten in Amsterdam*. Amsterdam: Stichting Bij de Tijd. www.stichtingbijdetijd.nl

Booij, Jan, Thijs Vink (2014). *Voor(t)gaan in verandering. Duurzame organisaties in een dynamische, diverse samenleving*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Bosch, A.F. van den (2010). *Baklava en zoete praatjes. Ouder worden in multicultureel Nederland. Een onderzoeksrapport met een positief verhaal over de gezondheidssituatie, het zorggebruik en het vertrouwen in de arts van oudere Turkse Nederlanders*. Enschede: Universiteit Twente.

Bosma, Ulbe (2009). *Terug uit de koloniën, zestig jaar postkoloniale migranten en hun organisaties*. Amsterdam: Bert Bakker.

Bui, Giang (2011). *Kleurrijke vergrijzing. Een onderzoek naar de woonwensen van de huidige en toekomstige oudere migranten in Nederland*. Eindhoven: Technische Universiteit Eindhoven. Te downloaden via www.kcwz.nl.

Cogis, Pharos en Trimbos instituut (2010). *Levensboek. Cursus voor oudere vluchtelingen, oorlogsgetroffenen en veteranen met depressieve klachten*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2004). *Allochtonen in Nederland 2004. Vergelijking van de maatschappelijke positie van de niet-westerse allochtonen in Nederland met die van de autochtone bevolking*. www.cbs.nl

De IJzeren Vogel, Documentaireserie. Turkse en Marokkaanse migrantenvrouwen van de eerste generatie vertellen over hun leven. Serie inclusief handleiding en lesmateriaal verkrijgbaar bij Laurens Rotterdam, Tamarinde Weekers, E: t.weekers@laurens.nl.

Elkaar begrijpen helpt (2008). Vijf praktische taalboekjes voor in de zorg (Hindoestaans, Spaans, Chinees, Arabisch, Turks). Den Haag: NIGZ, www.ceg.nl.

*Met oudere migranten in gesprek over hun levensverhaal –
Mijn leven in kleur*

Engelhard, David, Inge Goorts (2005). *God zal voor mij zorgen Religieuze coping van vluchtelingen met gezondheidsproblemen*. Utrecht: Pharos.

Engelhard, David (2006). Pendelen op je oude dag. Pendelmigratie en gezondheid bij oudere migranten. In: *Cultuur Migratie Gezondheid* no. 3 (1), blz. 14-25.

Idem (2007). *Met kennis van feiten. Vluchtelingen, nieuwkomers en gezondheid in cijfers*. Utrecht: Pharos.

Engels, J. (2010). Een feest van herkenning. Verbondenheid en herinneringen bij Indische senioren en de gevolgen voor ouderenvoorzieningen. In: *Cultuur Migratie Gezondheid* no. 3, blz. 201-205.

Forum, Instituut voor multiculturele vraagstukken www.forum.nl

- (2004). Factsheet Allochtone ouderen. Inkomen en zekerheid.
- (2010). Kleurrijke vergrijzing. Portretten en levensverhalen van ouderen in Nederland.
- (2010). Het is niet alles (g)oud wat er blinkt. Diversiteit in ouderenzorg. Utrecht: Forum.
- (2010). Zorgt u ook voor iemand? De positie van allochtone mantelzorgers en hun gebruik van ondersteuningsmogelijkheden in zes Nederlandse steden.
- (2011). Ik wil niemand tot last zijn. Over stille eenzaamheid onder oudere migranten in Nederland.

Garssen, J. en C. van Duin (2009). Aantal allochtone 65-plussers groeit snel. In: *CBS Webmagazine*, 22 juni 2009.

Gessel, Debbie van (2012), *Turkse en Marokkaanse 'gastarbeiders' in Nederland: wat betekent het voor hen om in Nederland oud te worden?* Utrecht: Bachelorscriptie Culturele Antropologie Universiteit Utrecht

Graaff, F.M. de en A.L. Francke (2002). Zorg voor Turkse en Marokkaanse ouderen in Nederland: een literatuurstudie naar zorgbehoeften en zorggebruik. In: *Verpleegkunde*, no. 17 (3), blz. 131-139.

Grujter, M.J. de, L.M. Verwijs (2010). *Interculturele aspecten van ouderenmishandeling*. Utrecht: Verweij-Jonker Instituut.

Heelsum, Anja van (2004). *Migrantenorganisaties in Nederland deel 1: Aantal en soort en deel 2 Functioneren van de organisaties*. Utrecht: Forum. Zie ook Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, www.socialhistory.org.

Hoffer, Cor (2005). *Allochtone ouderen: de onverwachte oude dag in Nederland*. Rotterdam: Stedelijke Adviescommissie Ouderenbeleid.

*Met oudere migranten in gesprek over hun levensverhaal –
Mijn leven in kleur*

Hofstede, Geert en Gert Jan (2006). *Allemaal andersdenkenden. Omgaan met cultuurverschillen*. Amsterdam: Contact.

Huizing, Wout, Tromp, Thijs (2007). *Mijn leven in kaart. Met ouderen in gesprek over hun levensverhaal*. Houten: Bohn, Stafleu van Loghum.

Huijsmans, Linda (2012). *Zo Nederlands als wat. Een Molukse familiegeschiedenis van vier generaties*. Amsterdam/Antwerpen: Atlas Contact.

Kits, Dick, Schut, Hedda (2011). *Het nieuwe oud worden. Wat ouder worden boeiend maakt*. Gorinchem: Kroese Kits.

Knaapen, Trijntje, Doeleman, Els (2008). *Je kunt hier ver zien. Migrantengeschiedenissen en andere verhalen over wennen, wonen en werken*. Eindhoven: Taalwerkplaats Welzijn.

Kopijn, Yvette (2008). *Stille passanten. Levensverhalen van Javaans-Surinaamse ouderen in Nederland*. Amsterdam: KIT Publishers. Zie ook www.javanenindiaspora.nl, 57 interviews met Javaans-Surinaamse migranten in Nederland.

Loog, A., R. van Overbeek (2006). *Ouder worden in Nederland in de 21^e eeuw*. Utrecht: Vilans.

Lucassen, Leo, Lucassen, Jan (2012). *Winnaars en verliezers. En nuchtere balans van 500 jaar immigratie*. Amsterdam: Bert Bakker.

Matze, Paulien (2013). Ken jezelf en de ander! Over geestelijke verzorging aan oudere migranten. Knelpunten en aanbevelingen in: *Tijdschrift Geestelijke Verzorging*, Jaargang 16 no. 69, blz. 24-28.

Matze, Paulien (2013). De kern van cultuursensitieve zorg in: *Zin in zorg. Tijdschrift over zorg, ethiek en levensbeschouwing*. Jaargang 15, no. 4, blz. 8-9.

Mertens, Harry, Renske van der Zwet (2009). *Het versterken van de maatschappelijke participatie van Oudere migranten. Een verkenning*. Utrecht: Movisie.

Meulenkamp, T.M., e.a. (2010), Kwaliteit van leven bij migranten in de ouderenzorg. Een onderzoek onder Turkse, Marokkaanse, Surinaamse, Antilliaanse/Arubaanse en Chinese ouderen. Utrecht: Nivel/Actiz.

Meulenkamp, T.M., A.P. van Beek, D.L. Gerritsen (2010). *Kwaliteit van leven bij migranten in de ouderenzorg. Een onderzoek onder Turkse, Marokkaanse, Surinaamse, Antilliaanse/Arubaanse en Chinese ouderen*. Utrecht: Nivel.

Mistiaen, P., A.L. Francke, F.M. de Graaff, M.E.T.C. van den Muijsenbergh (2011). *Handreiking Palliatieve zorg aan mensen met een niet-westerse achtergrond + Achtergronddocument*. Utrecht: Nivel.

*Met oudere migranten in gesprek over hun levensverhaal –
Mijn leven in kleur*

Moerbeek, Saskia (2002). Vroeg oud of voor altijd jong? Oudere vluchtelingen in Nederland in: *Kwartaalblad vluchtelingen en gezondheid Phaxx* (BMP en Pharos).

Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken, www.movisie.nl:

- Trefwoord 'zilveren kracht', o.a. 'De Zilveren Kracht in Beeld', documentaire over 12 actieve senioren.

NOOM (Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten), www.netwerknoom.nl:

- Onder: 'Ouderen aan het woord': zeven korte levensverhalen van oudere migranten uit Suriname, Marokko, Turkije, Indonesië, China en Spanje.
- (2008). De WMO en oudere migranten. Blik op een kwetsbare en moeilijke doelgroep.
- (2009). Kleurrijke rijkdom. Oudere migranten en participatie.
- (2009). Diversiteit op leeftijd. Agenda voor de toekomst. Utrecht: NOOM.
- (2009). Bagaimana – Hoe gaat het? Een verkenning van kwetsbaarheid bij oudere migranten.
- (2010). Kwetsbare ouderen. Van onzichtbaar tot onmisbaar.
- (2011). Meer dan vergeten. Over dementie onder oudere migranten.
- (2013). Bruggenbouwers heb je nooit genoeg. Utrecht: NOOM.

Nunez, Carlos e.a. (2010). *Interculturele communicatie. Van ontkenning tot wederzijdse integratie*. Assen: Van Gorcum.

Nur, Binhan (2014), *Mijn leven in kaart, een onderzoek naar de levensverhalen van oudere migranten in Nederland*. Den Haag: Haagse Hogeschool (Maatschappelijk Werk en Dienstverlening)

Pharos, Expertisecentrum Gezondheidsverschillen, www.pharos.nl:

- (2010). Lucy Hagen, Oudere vluchtelingen in Nederland – een onzichtbare groep. Een kwalitatief onderzoek naar eenzaamheid onder oudere vluchtelingen in Nederland.
- (2011). Factsheet Oudere migranten en vluchtelingen in Nederland.
- (2012). Migratie en gezondheid 2012. Feiten en cijfers.
- (2011). Kelderman, Nathalie De Wmo en oudere migranten. Een verkenning in de G4.
- (2013). Factsheet Dementie en oudere migranten. www.pharos.nl.

Pluspunt, Expertisecentrum voor senioren en participatie, www.pluspuntrotterdam.nl:

- (2006). Verhalend Verleden.
- (2006). Mekân ontmoetingsruimten. Een methode om Turkse en Marokkaanse ouderen te bereiken.
- (2007). Ontdek Elkaars Wereld. Ontmoetingsbijeenkomsten voor senioren uit verschillende culturen.
- (2011). Methodiekbeschrijving Voorlichting over dementie voor Turkse en Marokkaanse ouderen.

*Met oudere migranten in gesprek over hun levensverhaal –
Mijn leven in kleur*

Portretten van Surinaamse, Marokkaanse en Indische vrouwen, gerangschikt naar thema, op letter en naar verhalen. www.haargeschiedenis.nl

Putte, Eveline van de (2009). Van Ver. *Levensverhalen van oudere vluchtelingen en migranten in Nederland*. Den Haag: Appelmoes.

Raad voor de Maatschappelijke Ontwikkeling (2011). *Migratiepolitiek voor een open samenleving*. Den Haag: RMO.

Rumah Orang Tua Tua (2009). *Handleiding. Over de achtergronden van het ouderenhuis voor Molukkers in Moordrecht*. Alphen a/d Rijn: Stichting Meander.

Rijkers, Caroline (2010). *Dementia among elderly Moroccan immigrants in the Netherlands*. Amsterdam: VU. MT Social and cultural Anthropology.

Shadid, W.A. (2007). *Grondslagen van de interculturele communicatie. Studieveld en werkterrein*. Den Haag: Kluwer.

Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, www.scp.nl:

- (2001). De leefsituatie van allochtone ouderen in Nederland. Stand van zaken, ontwikkelingen en informatielacunes. Voorstudie.
- (2004). Gezondheid en welzijn van allochtone ouderen.
- (2011), Maaïke den Draak en Mirjam de Klerk. Oudere migranten. Kennis en kennislacunes.

Souer, Renate (2014), *Mijn leven in kaart voor oudere migranten. Een onderzoek naar het in kaart brengen van vitaliteit bij oudere migranten*. Den Haag: Haagse Hogeschool (Maatschappelijk Werk en Dienstverlening)

Steenbeek, M. van (red.) (2009). *Wegwijzer in religies en levensbeschouwingen voor zorgverleners*. Utrecht: UMC.

Stichting Upkar (2011). Yadeen. *Voor als wij elkaar niet meer zullen spreken. Twaalf oudere Hindostaanse Surinamers uit IJsselmonde (Rotterdam) vertellen over hun leven*. Rotterdam: Stichting Upkar.

Sting (2008). *Iedereen is anders, mooi toch. Werken met het zorgleefplan in multiculturele zorgorganisaties. Werkboek voor verzorgenden*. Utrecht: Sting

Straten, Corry van (2006). Multireligieuze Geestelijke verzorging, Interlevensbeschouwelijk leren. In: Jaap Doolaard (red.) *Nieuw Handboek Geestelijke verzorging*, resp. blz. 300-307 en blz. 805-823. Kampen: Kok.

Idem (2010). Multiculturele Geestelijke Verzorging en de samenwerking met de psychiater en de psycholoog in de geestelijke gezondheidszorg. *Psyche & Geloof* 21, nr. 3, blz. 147-16.

*Met oudere migranten in gesprek over hun levensverhaal –
Mijn leven in kleur*

The, Anne-Mei (2005). *In de wachtkamer van de dood. Leven en sterven met dementie in een verkleurende samenleving.* Amsterdam: Thoeris.

Tromp, Thijs (2011). *Het verleden als uitdaging. Een onderzoek naar de effecten van life review op de constructie van zin in levensverhalen van ouderen.* Zoetermeer: Boekencentrum Academic.

Uda-Lede, Mildred (2012). *Zoektocht in vrijheid. Verhalen van Surinaamse Nederlanders over de invloed van het slavernij- en contractarbeidersverleden van Suriname op hun leven.* Zeist: Zeister Zendingsgenootschap.

Vilans (2011). *Rekening houden met culturele diversiteit.* Utrecht: Vilans.

Vluchtelingenwerk Nederland. www.vluchtelingenwerk.nl. Project Levensloop Oudere Vluchtelingen.

Vries, W. de, C. Smits, G. Boland, R. van Erp (2007). *De kracht van je leven. Ontwikkeling van een reminiscentiemethodiek voor Turkse en Marokkaanse ouderen met depressieve klachten.* In: *Cultuur Migratie Gezondheid* no. 4 (2), blz. 66-76.

Witter, Yvonne (2011). *Ik woon niet waar ik ben geboren. Een onderzoek naar pendelen door oudere migranten, het beste van twee werelden.* Amsterdam: VU. (European Masters Gerontology)

Yerden, Ibrahim (2014). *Tradities in de knel. Zorgverwachtingen en zorgpraktijk bij Turkse ouderen en hun kinderen in Nederland.* Diemen: AMB.

Zachrat, Laila (2014), *Onderzoeksrapport Mijn leven in kaart, In gesprek met oudere migranten over hun levensverhaal.* Den Haag: Haagse Hogeschool (Maatschappelijk Werk en Dienstverlening)

Zorggroep Elde, www.zge.nl:

- (2010). Zorgconcept Sefkat. Een zorghuis voor Turkse en Marokkaanse ouderen.
- (2010). Interculturalisatie in de zorg. Leerproduct zorghuis Sefkat.
- (2010). Ouderenzorg in Marokko. Rapport van bevindingen van een studiereis naar Marokko.
- (2010). Ouderenzorg in Turkije. Rapport van bevindingen van een studiereis naar Turkije.
- (2011). M. Smulders, M. Rijkers, In Holland staat een huis; de oprichting van zorghuis Sefkat.

Websites waarop informatie en publicaties te vinden zijn:

- AAMEE, Active Ageing of Migrant Elders Across Europe: www.aamee.eu.
- Actiz: www.actiz.nl. > www.actizkleurrijkezorg.nl.
- Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg: www.kcwz.nl
- AxionContinu: www.axioncontinu.nl.
- Booij, Jan: www.janbooij.nl
- CABO: www.caboamsterdam.nl.
- Chun Pah (Chinese ouderenvereniging): www.chunpah.nl
- ENIEC, European Network on Intercultural Elderly Care: www.eniec.eu.
- Fos'ten (Surinaamse vrouwen 50+): www.fosten.eu
- Intercultureel verpleeghuis de Schildershoek in Den Haag: www.schildershoek.nl
- IOC (Inspraakorgaan Chinezen): www.ioc/ch.nl
- Lize (Gesprekspartner Rijksoverheid voor de Zuid-Europeanen): www.lize.nl
- LSMO (Landelijke Stuurgroep Molukse Ouderen): www.lsmo.nl
- Mikado (Landelijk Kenniscentrum voor interculturele zorg). www.mikadonet.nl
- MOBIN (Marokkaanse Ouderenbond): www.mobin.nl
- Movisie, landelijk kennisinstituut, www.movisie.nl.
- Nederlands Migratie Instituut (NMI). www.nmigratie.nl
- NEHOB (Nederlandse Hindostaanse Ouderenbond): www.nehob.nl
- NOOM, Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten: www.netwerknoom.nl.
- OCan (Overlegorgaan Caribische Nederlanders): www.ocan.nl
- Pharos, Expertisecentrum Gezondheidsverschillen: www.pharos.nl
- SKIN, www.skinkerken.nl
- Stichting Bevordering Maatschappelijke Participatie. www.stichtingbmp.nl.
- Verwey Jonker Instituut. www.verwey-jonker.nl
- Vluchtelingenwerk: www.vluchtelingenwerknederland.nl
- Vijf Eeuwen Migratie: www.vijfeeuwenmigratie.nl